قەندیل بەغدا یان هەڵەبجە و ئەنفالی هەژاند ؟؟؟؟

عەلی مەحمود محەمەد

پێشکەشە بەهەموو ئەوانەی بوونە قۆچی قوربانی لە کارەساتە کۆمەڵ کوژییەکان و شەڕی ناوخۆیی .

مەلا ناصیح ووتی:((کاك ڕەسوڵ پێشمەرگە لە شەڕی ناوخۆ لەسەر تۆ خۆی بە کوشت دا وە لە هەکاری کۆمەڵێکیان بە کوشت دا هەروەها لە شەڕی یەکێتی لە ساڵی 1979 تا 1985 کۆمەڵێکی زۆرتان بە کوشت دا ئەوەی لەشەڕی ڕژێم شەهید بووە لە پێناو حزب و کوردا ئەوەی لە شەڕی ناوخۆدا شەهید بووە لە پێناو قیادەی حزب بە تایبەتی شەخسی کاك ڕەسوڵدا شەهید بوون) . وەك خۆی لە پەرتووکی ڕۆژمێری پێشمەرگەیەکەوە – ل 235–بەرگی سێیەم سلێمانی 2001, محەمەد حاجی مەحمود .

پەرتوکی قەندیل بەغدای هەژاند لە شێوەی یاداشتی سیاسی نوسراوە , بۆیە لە شێوازدا سادە دێتە بەر چاو , بەڵام لە ناوەڕۆکدا ئەگەر بە وردی سەرنجی بدەین گەوهەرێکی بە بایەخە , ئەم شێوە نوسینانە ئەگەر خاوەنانی ڕاستگۆ بن وەك شەهید ڕێباز , بە جورئەتەوە یاداشت و بیرەوەرییەکانییان بخەنە سەر کاغەز , لە کاردانەوەکانی پاشتر ترسییان نەبێت , ئەوە لە داهاتوودا دەسەڵاتداران ناتوانن بە ئارەزوی خۆیان مێژوو بنوسنەوە , چونکە ئەو دەنگە ڕاستگۆیانە, کە شایەد حاڵی مێژوی کارەساتەکانن , دێنە وەڵام و دەبنە سەرچاوەی باوەڕ پێکراو بۆ نوسینەوەی مێژوو , کام دیو ڕاستە ئەوە دەخەنە بەردەست خوێنەران , بەمەش مۆرکی خۆیان بە مێژووەوە دەنێن . بۆیە هیوادارم ئەوانەی ڕۆڵیان هەبووە لە ڕوداوەکانی چەند دەیەی ڕابردودا , کە مێژوویەکی پڕ چارەنوس ساز بووە بۆ کورد , بێدەنگی هەڵنەبژێرن و دەست کەنە نوسینەوەی یاداشت و بیرەوەرییەکانیان , تا نەوەی داهاتوو کاراست و ڕوداوەکان لە زمانی ئەوانەوە بخوێنێتەوە , بەم کارەیان دەتوانن خزمەتێك بە دۆزی کورد بکەن و ڕوی ڕاستی بۆ جەماوەر دەربخەن . ئەمە بۆ خۆی هەنگاوێکە بۆ ڕێگە گرتن لەوەی مێژوو تەنها دەسەڵاتداران لە خزمەت خۆیان بینوسنەوە , لە کاتێکدا ئەگەر ڕاستگۆیانە ئەو مێژووە بنوسرێتەوە , ئەوا مێژوو لە سەرتاپای مێژوی خۆیدا , ڕەحم بە دەسەڵاتداران ناکات و شوێنێکی باشییان ناداتێ.

پەرتوکی قەندیل بەغدای هەژاندی شەهید ڕێباز , وەك پێشتر ئاماژەم پێی دا بە شێوازێکی سادە نوسراوە و هەندێك هەڵەی مێژوویی ئاشکرای تێدایە ئەوە دەرەخات نووسەر لایەنگیری لە لایەنێکی سیاسی دیاریکراو دەکات , بەڵام لەبەر ئەوەی ڕاستگۆیانەو نەترسانە قسە دەکات و تا سەر لایەنداری ناکات , پەنجە لەسەر زۆر ڕوداوی مێژویی گرنگ دادەنێت , بۆیە دەیکاتە سەرچاوەیەکی گرنگ بۆ نوسینەوەی مێژووی گەلەکەمان لەو چەند ساڵەدا .

ئەوەی بەلای منەوە گرنگە لەم ووتارەدا ئەو زانیاریانەیە لەسەر کارەساتەکانی هەڵەبجەو ئەنفال پێمان دەبەخشێت . ئەو بەخاڵی وەچەرخانی مێژووی دادەنرێت لە مێژووی گەلەکەمان , کاریگەرییان لەسەر چارەنوسی گەلی کورد تا ئێستا داناوە , لە داهاتووشدا کورد بەری ئەو قوربانییانە دەخوات , دەستکەوتەکانی ئەمڕۆی کورد بۆنی گازی کیمیاوی و ئێسکی ئەنفالەکان و کەلاوەی ئاوارەکانی لێ دێت , نەك گڕی گولەی پێشمەرگە و فسکە فسکی سیاسییەکان و نەڕە نەڕی بێژەرەکان .

بۆیە قسەکردن لەو ڕوداوانەو خوێندنەوەی سەر لە نوێیان زۆر پێویستە بۆ گەلی کورد , کە تا ئێستا وەك مەحرەمێك سەیر کراوە , بقە بووە بڵێین ئەگەر وا بکرایا وا نابوو , وا نەکرایا ئەمە ڕوی نادا . ئەگەر ئێمەش بە ترسەوە قسەی لەسەر بکەین , ئەوە پەرتوکی عێراق و تاوانی جینۆساید بەشێکی زۆری ئەوانەی لەژێر بەرەن هێناوییەتی یە سەر سفرەو دەرخواردی خوێنەرانی دەدات , تەنانەت بە زمانی ئینگلیزی و عەرەبیش بڵاوکراوەتەوەو دۆست و دوژمنی کورد دەستییان پێی دەگات . ئیتر بۆ ئەبێ تەنها بۆ ئێمەی کورد مەحرەم بێت لێکۆڵینەوە لەسەر ئەو ڕوداوە تراژیدییانە بکەین , کە ئازیزانمان تیایدا بونە قۆچی قوربانی , لە هۆو هۆکارەکانی لە دەست دانی خۆشەویستانمان بکۆڵینەوە . لە وولاتانی مۆدێرن بچوکترین

کارەسات بە ساڵ لێکۆڵینەوەی لەسەرە کرێت , بەڵام تا ئێستا لەم دەڤەرەی ئێمە یاساغە لێکۆڵینەوە لەسەر 200000 قوربانی بکرێت .

شەهید ڕێباز لە بەشی دووەمی قەندیل بەغدای هەژاندا بە زمانێکی سادە بەڵام قوڵ هۆکاری ئەنفال باس دەکات و پەنجە لەسەر نەخۆشییە ناوخۆییەکان دادەنێت , ئەو جینۆسایدکردنی کورد دەباتەوە سەر چەند هۆکارێك کە بریتین لە :-

-سروشتی دڕندانەو شۆفینیستانەی بەعس .

-هاوکاری هەندێك حیزبی کوردستانی و ئێران .

-چالاکی هاوبەش لەگەڵ ئێران و کردنی کوردستان بە بەرەیەکی شەڕی ئێران -عێران.

-کارو کردەوەی هەندێك لە لێپرسراوان , کە سەرچاوەی زەرەرو زیانی مادی و بەشەری زیاتر بوون .

دیارە هەریەکێك لەو هۆکارانە دەکرێت بە درێژیی لەسەریان ڕاوەستین و نموونەی زیندووی لەسەر بهێنینەوە , هەرچەندە بەرپرسانی سەربازی و سیاسی ئەو کات , بە داخەوە جورئەتی ئەوەیان نییە لەسەر ئەو ڕوداوانە زانیاری پێویست بدەن . خوێندنەوەی دروست بۆ کارەساتەکانی ڕابردوو هۆکاری بە کەڵکە بۆ دووبارە نەبونەوەی تراژیدییەکان لە داهاتوودا , بۆیە پێویستە بۆ دوبارە نەبونەوەی ڕوداوەکان لەو کارەساتانە بکۆڵینەوە نەك بۆ دادگایی ئەوانەی لە گەلحۆیی خۆیانەوە هەڵەی سیاسی وا گەورەیان کردووە بە زیانی گیانی دەیان هەزار مرۆڤی سڤێل تەواو بووە . سیاسییەکان لە ئەنجامی هەڵەی بچوکەوە دەبێت فێری ئەوە بن ئیستقالە بدەن لە کاری سیاسی , ئیتر ئەو هەڵانە کارەساتی گەورەشی لێکەوتبێتەوە جێی خۆیەتی سەربازی ئیستقالە داوای لێبوردنیش لە گەل بکەن .

با بزانین نووسەر چۆن لەم هۆکارانە دەکۆڵێتەوە و نموونەمان پێنیشانە دات و زیرەکانە قامکییان لەسەر دادەنێت .

سروشتی دڕندانەی بەعس :-

دڕندەیی بەعس بۆ جەماوەر و تێکۆشەرانی خوارەوە کە ڕاستەوخۆ تەماسییان لە گەڵی هەبوو پێش کارەساتە جەرگبڕەکانی 1988 ڕون و ئاشکرا بوو , ئاستی دڕندەیی ئەویان دەزانی , بەڵام بەرپرسە باڵاکان ئەزموونی تاڵییان تاقی نەکردبووەوە لەگەڵ بەعس و نایان توانی دەست نیشانی ئاستی دڕندەیی و دڵ ڕەقی بکەن , چونکە لە ئەشکەوت و شوێنە دوور دەستەکانەوە ڕابەرایەتییان دەکرد , ئەگەر وا نەبێت ئەوا ئاگربازییان بە چارەنوسی گەلەوە کردووە . بۆیە پاش هەرەسی هەموو جەمێکی گفت و گۆ جارێکی کە دەگەڕانەوە سەر سفرەکەی , قەت تێرییان لێ ناخوارد . بەڵام نوسەر لەبەر ئەوەی لە ناو جەماوەردا بوو , لە قوڵایی بەرژەوەندییانەوە هەڵوێستی وەرگرتووە, ماهییەتی دڕندانەی بەعسی ناسیوەو زانیوییەتی بەرامبەر چ دڕندەیەك خەبات دەکات , بۆیە ترسی لەوە هەبووە ئاگربازییەك بکات گەل باجەکەی بدەن, بەم شێوەیە دەست نیشانی ئاستی دڕندانەی بەعسمان بۆ دەکات (پاش لێدانی کەرکوك تێکۆشەرێکی کوردستانی ئێران لە کەرکوك چاوی بە عەلی حەسەن مەجید دەکەوێت (ئەو کاتە لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی حیزبی بەعس بوو لە کەرکووك و هەولێر و دهۆك و موصلّ), داوای ئەوە دەکات دەست هەڵبگرن لە چۆڵکردن و وێرانکردنی لادێیەکانی کوردستان , لە وەڵامدا عەلی حەسەن مەجید دەڵێ: لە مێژ ساڵە سەرکردایەتی شۆڕش (مەبەستی بەعسە) ...!! پلانی گواستنەوەی گوندەکانی داوە , ماوەیەك لەبەر شەڕی ئێران دوامان خست , لێدانی کەرکوك وای لێکردین پەلە لەو مەسەلەیە بکەین ..!!؟). تەعریب و ڕاگواستن و چۆڵکردن مێژووی لەوەو پێشی هەبوو لە کوردستان , بەڵام بەشێوەی لەسەر خۆو بە پرۆسە ئەنجام دەدرا , واتە مەرگی لەسەر خۆی نەتەوە , بەڵام لێدانی کەرکووك بەهانەی پەلەکردنی بۆیان ڕەخساند , چەند ڕۆژ دوای ئەو چالاکییە هەموو لادێکانی کەرکووك تەختکرا , ئەوەی ڕژێم دەستی پێ گەیی لەو کاتەدا .

پەیوەندی لەگەڵ ئێران:

کاتێك هەندێك لە حیزبە کوردستانییەکان پرۆتۆکۆڵی کاری سەربازی هاوبەشییان لەگەڵ ئێران بەست , لەوە بە دواوە ڕژێم سەیری کوردستانی وەك بەرەی پشتەوەی شەڕی عێراق-ئێران ناکرد , بەڵکو کوردستان بۆ خۆی بووە بەرەی پێشەوەی

شەڕی کۆنەپەرستانەی عێراق –ئێران . سەرکردایەتی کورد هەستی بە ئاستی مەترسی کردنی کوردستان بە بەرەی شەڕ نەکردبوو , هەموو کورد یاخی ببونەوە لە بەشداری کردن لەو شەڕەو بە کۆمەڵ فیراریيان کرد لێی , بەڵام سەرانی کورد شەڕەکەیان هێنایە سەر جێگایان , ئێستا کورد بە دەستی خۆی ئاگری شەڕەکە دێنێتە ناو ماڵ خۆیەوە , ئاگریش بهێنرێتە ناو ماڵەوە بێ زیان تەواو نابێت . با پێکەوە سەیر کەین و بزانین کاک ڕێباز چۆن دەستنیشانی ئەم مەترسییە دەکات , کە هەڵکەندنی گۆڕی خۆیە بە دەستی خۆ , جەماوەر نزیك 200هەزار لە ڕۆڵەکانی خۆی کردە باجی ئەو هەڵە کوشندە سیاسییە , ئەو هێزانەی پرۆتۆکۆڵی ئەو هاوپەیمانییەتەشییان کرد , بۆ خۆشییان بونە قۆچی قوربانی ئەو کۆنتراکتەی بە پەنجەی سەرکردەکانییان مۆر کرا , دوای ئەنفالەکان تەنها گوندی شێنێیان لەسەر سنور بۆ مایەوە , پاشان بێئەقلی سەدام و ئاگربازییەکانی لە کوەیت و ڕاپەڕینی خەڵکی کوردستان هێنایانییەوە سەر سفرەی گەرمی گومرگ و دەسەڵاتدارییەتی .

(حکومەتی عێراق دەیزانی ی ن ك دۆستی ئێران نی یە , بۆیە هێزەکانی خۆی زۆر سەرقاڵ نەدەکرد بۆ گرتنەوەی هەندێ شوێن کە دەبووە مایەی زەرەرو زیانی زۆر بۆ خۆی کەچی پەیوەندیمان لەگەڵ ئێران گرێ دا , ناچار بوو هەندێ هێز لە ناوچە گرنگەکانی شەڕی عێراق–ئێران بگوازێتەوە کوردستان و پەلەی کرد لە گرتنەوەی سنوورەکان و بووە هۆی شەڕێکی ڕوو بە ڕوو لەگەڵ هێزی پێشمەرگە کە بە ڕاستی قازانجی نەبوو).

ئەوە نەبوو کورد ماهیەتی ئێران نەنەناسیبێت , بەڵکە دوای هەموو کارەساتێك , جارێکی کە هەڵەکانی دوبارە کردۆتەوە . ئێستاش خختۆکە دانی هێزە شیعەکان , هەمان ئەو هەڵەیە شەهید ڕێباز باسی کردووە فەرموون گوێی لێ بگرن (مێژووی پەیوەندی شۆڕشەکانی کوردستانی خواروو (عێراق) لەگەڵ ئێرانییەکان , مێژوویەکی دوورو درێژە , بە درێژایی ژیانی کورد ئێرانییەکان هەر لە پشتەوە خەنجەریان لە میللەتی ئێمە داوە . تاقیکردنەوەکانی دوورو نزیك ئەو ڕاستیە دەسەلمێنن کەچی ئەوەی جێگای پرسیارە , بۆچی شۆڕش و سەرانی میللەتی کورد حەز دەکەن پەیوەندی لەگەڵ ئەو جۆرە دوژمنە زەبر وەشێنە ببەستن ؟).

چالاکی هاوبەش لەگەڵ ئێران و کردنی کوردستان بە بەرەیەکی شەڕی ئێران –عێران.

نووسەر بە ترس و گومانەوە مامەڵە لەگەڵ هێنانی سوپای پاسداران دەکات بۆ کوردستان , چونکە دەزانێت بە هاتنی ئەوان ئەوە کوردستان بۆتەبەشێك لە شەڕی عێراق ئێران و کورد تێکەڵی بووە , دەنووسێت :((سەیرێکی کاك ....م کرد و ووتم بە ڕاستیتە لە کەرکووك دەدەین .. ووتی بۆ ؟ هەمووی دەسوتێنین , عێراق بە سالێك ناتوانێ ئەو خەسارەتە پڕ بکاتەوە ...؟! دیسان پێم ووت ئەی میلەتی خۆمان ؟ باشە ئەو گوندانە باشە خەڵکەکەی , حکومەت دڕندەیە هەرچی لەدەست بێت دەیکات.....). با بزانین کاك محەمەد حاجی مەحمود چۆن باسی مۆرکردنی پرۆتۆکۆڵی نێوان سۆسیالست و ئێران دەکات . گرنگترین هۆکار بۆ مۆرکردنی ئەو پرۆتۆکۆڵە لە زمانی خۆیەوە وەرگرتنی پارەو چەکە نەك هیچ شتێکی کە , ئەو پارەو چەکەی دوایی سەری 5٪ هەموو کوردی باشوری کوردستانی خوارد (لە 14-11-1987 کاك ڕەسوڵ و کاك شێخ محەمەد شاکەلییان هێنایەوە سەر ملە خۆرد و بە جیهاز بە منیان وت هەموو شتمان تەواو کردوەو ئێوەش دەستی پێبکەن , ووتم وەرتان گرتووە ئەوەی بە منیان ووت(200) کلاشینکۆفیان وەرگرتبوو لەگەڵ دۆشکاو فیشەك و میزانیەیەکی مانگانە بۆ حزب کراوە من وامزانی شتی باشیان کردوە بەلام وا دیاربوو نەیان کردبوو خالێکی لاوازی ڕێککەوتنەکە کە ئەگەر پاسدارێك پێشمەرگەی سۆسیالست تەسلیم بە عێراق کردەوە شەخسی سکرتێر بەرپرسیارە واتە کاك ڕەسوڵ لەسەر پاسدارێك پێویستە بگرترێت و سجن بکرێت لە باتی ئەوەش نەدەبوو من زۆر ڕەخنەم لێ گرتن و ئەو بڕیارانەی بۆ ئازوقەو مالیە و هەموی وەك پێویست نەبوو بەڵام مانگانەی ئازوقەو پارەو چەك و سیارەیان بڕیبووەوە ,) 2.

ڕژێمی ئێران تەنانەت هیچ نرخێکی بۆ سەرانی کورد دانەناوە لەو پرۆتۆکۆلانەدا , وەك دەبینین سەرۆکەکان ڕاستەوخۆ کەفالەتی ئەو پاسدارەکانییان کردووەو لەیەك ئاستدا داندراون . کاتێك لایەنێك کۆنتراکتێك مۆرە کات هاوتاییەك نەبێت ئەوا

شێوەی کرێگرتەیی بە خۆوە دەبینێت , لەم کۆنتراکتەی سەروە ئەوەمان بۆ دەرە کەوێت , خۆشترین مزگێنی وەرتان گرتەیە !! . واتە ئامانج لە وەرگرتنی پاداشتە لە بەرامبەر ئەنجام دانی کاری سەربازی بۆ لایەنی بەخشەر .

پاشان شەهید ڕێباز بە ووردی مەبەستی هاتن سوپای ئێران بۆ کوردستان ڕون دەکاتەوە و دەنوسێت (ئێرانییەکان لە کاتی هاتنییان بۆ ناوچەکانی کوردستان هەر بەوە ڕازی نەبوون زانیاری لەسەر هێزەکانی بەعس کۆبکەنەوە , بەڵکە هەوڵیان دەدا سیخوڕ و جاسوس پەیدا بکەن لە ناوچەکە , بەهەزاران فرت و فێڵ خەڵکیان بۆ خۆیان دەکڕی , هەندێك کەسی وا دەهات پیاو شەرمی دەکرد لە مەجلیسی دا دابنیشێ , کەچی دەبوایە زۆر ڕێزی لێ بگیرێ گوایە پشتگیری گەلی کورد دەکەن , لە ڕاستییدا بۆ شکاندنی پشتی شۆڕشی کورد هاتبوون).

نوسەر زۆر ڕاشکاوانە قسە دەکات و ئەوەی شاراوەیە بە بێ گوڵ ئاشکرای دەکات , ئاکامی هێنانی سوپای ئێران بۆ ناو کوردستان و ئەنجامدانی چالاکی سەربازی هاوبەش لە نێوان ڕەزمەندگانەکانی قەرارگای ڕەمەزان و پێشمەرگە بەم شێوەیە باس دەکات :((لەوێ** مەبەستی پاش لێدانی کەرکووکە** بیرم کردەوە , ڕژێم ئەم تۆڵەیە لە جوتیارە هەژارەکان دەکاتەوە , گوندەکانییان دەسوتێنن , خەڵکەکەشی ئاوارەو دەربەدەر دەکات) زیاتر دێتە قسەو بەردەوام دەبێت لە نووسینی بابەتە حەرامکراوەکان و لە بڕگەیەکی کەی یاداشتەکەیدا دەڵێ (بۆ بەیانی ** مەبەستی پاش لێدانەکەی کەرکووکە** ئێزگەی تاران بە زمانی فارسی کردییە هەڵلا و مۆسیقای عەسکەری لێدەدا ووتی : ڕۆڵەکانمان لە – ڕەزمەندگانی ئیسلام– توانییان کۆمپانییای نەوتی کەرکووك خاپوور بکەن , بەڵام ئێران زۆر بێ شەرمانە ئەو چالاکییەشی بەهی خۆی دایە قەڵەم و حاشای لە دەوری پێشمەرگە کرد تیایدا , کە دواجار کورد باجەکەی بە خوێن وماڵوێرانی دا) (لەو چالاکییەدا تەنها 100 پاسدار بەشدارییان کرد ئەویش وەکو (فەنی) لە کاتێکدا 2500 پێشمەرگەی کوردستان ئازایانە هێرشییان بۆ شوێنە گرنگەکان کرد و چەندین ڕەبایەو سەربازگەیان گرت)...(جەماوەری گەلەکەمان زۆربەیان بەچاوی گومان و ترسەوە سەیری ئەو چالاکییەیان دەکرد ...) .

با لە زمانی کاك محەمەد حاجی مەحمودەوە گوێ بیستی یەکێك لەم چالاکییە هاوبەشانە بین و بزانیین چۆن باسی چالاکی زەفەری سێمان بۆ دەکات و دەنوسێت – ئێمە لەسەر قسەی ئەوان لە ڕۆژی 14-11-1987 پێشمەرگەمان بۆ هەموو جێگاکان و گولە تۆپ(20) تراکتۆر کەوتە کێشانی و شارایەوە لەو ناوە من خۆم ڕۆیشتمە ناوتاق کە زاڵە بەسەر دەربەندیخان و جادەی زەڕایەن دەربەندیخان و دۆڵی کانی سارد و چەمەرگەو جادەیەکی تازەی عەسکەری لێ درابوو لە سەروی کونەکەوە (تۆنێلەکە بۆ هەسنکاری , شەوی 14-15 لەو گوندانەی هەردوو دیو دابەش بوین , لە 15-11-1987 زۆری مەسئولینی دەوڵەت و پاسداران و بە مەسئولی یەکەمی پاسدارانەوە لەسەر ملەخورد چاوەڕێیان دەکرد هەر لەوێ لە پێشەوە بە جیهاز (3) جار الله اکبرو بە ناوی زەفەری(3) وە لەگەڵ یەکەم قسەی ئەوان و یەکەم هاوان و تۆپ و ڕاجیمەش لێرەوە دەستی پێکرد و پێشمەرگە بە بی کەی سی سەرجادەی دەربەندیخان زەڕایەن و کونەکەیان بڕی لە سەعات (3) ی پاش نیوەڕۆوە ئێمە لە ناو تاق و چەمەرگەو کانی سارد و تەواوی ناوچەکە پێشمەرگەی پێگەیشت و لە هەموو لایەکەوە چەکی پێشمەرگەی پێگەیشت و ئاگرباران کراو مەعەسکەری گەورەی دەربەندیخان بوو بە یەك پارچە ئاگر دوو کاتیۆشامان لە نێوان ئیمام قادر و چەمەرگە دانابوو خەڵك نزیك بوو لە ناو شار بدەن نەمان هێشت هەموو خەڵکی دەربەندیخان هاتە سەر خانو بان و سەیری ئەو مەعەسکەر و شەڕەیان دەکرد ڕژێم دوای نیو سەعات لە شوێنەکانی کەو تۆپخانەکانیەوە کەوتە تۆپ بارانی کوێرانە بەڵام ئێمە بڕیاری هێرشمان نەبوو هەر لێدان و گەڕانەوە بوو بەڵام کوژراوو بریندارو هەندێك گیراو هەبوو تا تاریکی کرد هەر لە ڕژێم دراو هەلیکۆپتەری هەڵساندبوو بەڵام هیچی پێ نەکرا ..) 3.

کارو کردەوەی هەندێك لە لێپرسراوان , کە سەرچاوەی زەرەرو زیانی مادی و بەشەری زیاتر بوون .

ئەگەر هەموو تاوانی ئەنفالەکان بەرینەوە سەر سروشتی دڕندانەی بەعس و چالاکییە هاوبەشەکانی ئێران , لەگەڵ ژمارەیەك لە پارتە سیاسییەکانی کوردستان , ئەوا هەندێك جار , هەندێك لە کارو کردەوەی بەرپرسەکانی پارتە سیاسییەکانی کوردستان , هەندێك جار ئاگاهانە و هەندێك جار لە نەزانییەوە دەیان کرد , بە زیبانی جەماوەر تەواو دەبوو و ژمارەی قوربانییانی زیاترە کرد , جەماوەرییان وەك بەربەستی مرۆیی لەبەردەم هێرشەکانی سوپا بەکار دەهێنا , ئەم کردارە لە زۆر ناوچەی کوردستان ئەنجام دراو دوبارە کرایەوە . کاك ڕێباز بەم شێوەیە شایەدی لەسەر ئەم دیاردەیە دەدات (لێپرسراوی ناوچەکە کاك ...... ڕێگای نەدابوو خەڵك ناوچە چۆڵ بکات و پێشمەرگەش توانای بەرگری کردنی نەبوو , نازانم ئەو برادەرە تێکۆشەرە بە چ هەقێك ڕێگای لەو خەڵکە خەڵکە گرت و تووشی ئەو کارەساتەی کردن , گەرچی لە هەموو کۆبوونەوەکان پێشمەرگەو کادیرەکان داوای سزادانی ئەو برادەرەیان دەکرد , ئەو برادەرەو ئەو لێپرسراوانەی لە هەڵەبجە کاری ناجوامێرانەی دوور لە ڕەوشتی پێشمەرگەیان ئەنجامدا پێویستە بۆ کۆمەڵانی خەڵك دەستنیشان بکرێن تا ڕەش و سپی لێك جیابکرێنەوە , بەڕاستی ڕێگا گرتن لەو خەڵکە تاوانێکە مەگەر بەعسیەکان لە دەستیان هاتبێ) . کارەکەی شەهید ڕێباز تەواو تر دەبوو هەموو ئەو ناوانەی ئاشکرا بکردایە .

ڕێزدار مەلا شاخی وەك شایەد حاڵێکی کە لە ناوچەیەکی کەی کوردستان چۆن باسی ئەم ڕێگرتنە لە جەماوەر دەکات (سەرلەبەیانی ڕۆژی 3-5-1988 لە سەر داوای (مامۆستا باپیر) لە بینایەی قوتابخانەکەی گوندی (پەڵکانە) لە ماڵی (وەستا سابیر) کۆبوونەوەیەکمان ئەنجامدا , بە مەبەستی شیکردنەوەی بارودۆخ ومەسەلەی خۆسازدان و بەرنامە داڕشتن بۆ بەرپەرچ دانەوەی هەر هێرشێکی چاوەڕوانکراو بۆ سەر سنورەکەمان .

لەو کۆبونەوەیەدا ... ڕەخنەی ئەوە لە بەندە گیرا ... چۆن سەربەخۆ مۆڵەتی هەندێ خێزانم داوە کە کۆچ بکەن بەرەو ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی ڕژێم !؟ منیش لە وەڵامدا گووتم:

(بەڵێ پسوولەم بۆ چەندین خێزان کردووە , ئێستاش پەشیمان نیم , هەرگیز لەگەڵ ئەوەدا نیم ڕێگا لەکەس بگرین , پێم باشە لەم کۆبونەوەیەدا بڕیار بدرێ ... هەڤاڵان بەسەر ناوچەکەدا دابەشبین , داوا بکەین هەرکێ دەستی چەك دەگرێ , ئامادەی بەرگری هەیە ,با پەیوەست بێ بە هێزی پێشمەرگەوە , کێش ناتوانێ با لەگەڵ ژن و منداڵ و پیرو پەککەوتەکاندا بە خۆبکەون و خۆیان ڕزگار بکەن ...)4 . بەڕێز مەلا شاخی باسی هەمان ئەو ڕۆژە دەکات کارەساتی گۆپتەپە قەوماو بۆ سبەی ڕۆژ ئەنفالی چوار ئەنجام درا , لە جەرگەیدا لانی کەم 4167 کەس بونە قۆچی قوربانی 5.

هەمان کارەسات لەیەکەم چرکەوە تا چەند مانگ دوای تەواو بوونی بۆخۆم لەو ناوچەیەدا مامەوە شایەدی ئەوەم لەوانەی بوونە قۆچی قوربانی ژمارەیەکی زۆرییان لە ڕێی خۆ دەرباز کردن گەڕاندیانەوە بۆ ناو مەرگ , تەواوی دەروازەکان لە خەڵگ گیرابوون , خەڵکی گردخەبەر یەکێك بوون لەو نموونەیە . سەرهەد تۆفیق هاووڵاتییەکی گوندی بۆڵ قامیشە و لەو کاتەدا پێشمەرگە بوو هاوسەرەکەی و چوار مناڵەکەی بە دیل گیران لە ئەنفالی چوار , باسی ئەوەی بۆ کردم ژن و مناڵەکەی لە کاتێکدا دەیان ویست خۆیان دەرباز کەن گەڕاندبویانەوە نەیان هێشتبوو بڕۆن بۆ تەکییە . بەڕێز عەلی بچکۆل زەمیری ئازاری دا پاش ئەوەی ڕوداوەکان ناوچەی ئەنفالی 4 , کە ئەو بەرپرسی یەکەمی بوو , ئەو هەموو زیانەی لێکەوتەوە , ویستی پەنجەرەیەك بچوك لە دەروازەی ئەم لایەنە بکاتەوە و ڕەخنەیەك نەرم بگرێت و دان بە هەڵەدا بنێت , بەڵام خۆی لە پاکستان بینییەوە .

ئەگەر سەرجەم لێپرسراوان ئەم هەڵوێستەو شایەد حاڵەکان بەم جورئەتییەی شەهید ڕێبازەوە یاداشتەکانی خۆیان بنوسنەوە ئەوا دەتوانین خوێندنەوەیەکی دروست بۆ کارەساتی ئەنفال و هەڵەبجە بکەین , خاڵە لاوازەکانی دەست نیشان کەین و چارێك بۆ نەخۆشییەکەی بدۆزینەوە بۆ ئەوەی لە ئایندەدا دووبارە نەبێتەوە .

سزا دانی گەلێك لە پای هەڵەیەکی سیاسی لایەنێك یان چەند لایەنێك ئەنجامییان داوە تەنها کاری فاشیستەکانە , تاوانباری یەکەمیش لەو کارەساتانە بەعسە , بەڵام هاوکات دەبێت هەڵەکانیش بزانین کە هەندێکییان سیاسین لایەنی سیاسی

ئەنجامی داوە بە بەستنی پرۆتۆکۆڵی سەربازی لەگەڵ ئێران و کردنی کوردستان بە بەشێك لەبەرەی شەڕی عێراق – ئێران , هەندێکی کەشی ئاکامی دڵڕەقی هەندێك بەرپرس و گێلی هەندێکی کەیانە ڕێگای دەربازبوونییان لەو خەڵکە گرتووە لە ئەنجامدا ئەو ژمارە زۆرە بونە قوربانی .

نازانم بەرپرسانی سەربازی و سیاسی ئەو کات دەتوانن و بەرژەوەندییەکانییان ڕێگەیان پی ٚدەدات وەك شەهید ڕێباز بە نوسینەوەی یاداشت و ئەزمونەکانییان ئەو شانازییە بۆ خۆیان تۆمار بکەن هەندێك ڕاستیمان بۆ دەرخەن ؟؟ . یاخود ئەوانەی لە ئاکامی کارو کردەوەی هەندێکییانەوە ,هەزاران کەس بوونە قوربانی ,دەتوانن لە پای ئەو ڕوبارە خوێنە ڕژاوە , تەنها دان بە هەڵەکانییان بنێن و داوای لێبوردن لە لە قوربانییان بکەن .

سەرچاوەکان

1–ئەنفال و پەرتووکی قەندیل بەغدای هەژاند –عەلی مەحمود محەمەد , ڕزگاری ژمارە 31 بەرواری 1–5–1996 .

2–ڕۆژمێری پێشمەرگەیەك –محەمەد حاجی مەحمود–بەشی سێ –ل69.

3–هەمان سەرچاوە ل69–70 .

3– ئەنفالی خاڵخاڵان – مەلا شاخی–2001–ل111.

4– هەمان سەرچاوەی 3 ل225 .